

Parkinson-potilaan sanasto

Orion on
suomalainen
avainlippuyritys.

ORION
PHARMA

Hyvinvointia rakentamassa

PARKINSON-POTILAAN SANASTO

TURKU 2014

Kirjoittajat: Prof Ariel Gordin ja prof Heikki Teräväinen

Layout: Anne-Maria Saarikko

Julkaisija ja kustantaja: Orion Oyj, Orion Pharma

ISBN 978-952-9839-25-4

4. painos 2014

Kirjapaino: Newprint Oy 2014

Tämä sanasto on tarkoitettu helpottamaan potilaan, hänen perheensä, omaishoitajiensa sekä muun hoito- ja tukihenkilökunnan tulkintaa lääkärin antamien ohjeiden ja asiakirjojen ymmärtämisessä. Sanastoon on valittu tavallisimpia Parkinsonin taudissa ja sen hoidossa käytettyjä termejä, kuten vieraskielisiä sanoja, lyhenteitä, lääkkeitä ym.

Tässä sanastossa on mainittu myös Suomessa huhtikuussa 2014 saatavilla olevien lääkkeiden kauppanimiä, koska potilaat pääosin tunnistavat lääkkeensä kauppanimien perusteella, eivätkä vaikuttavan aineen mukaan.

Absorptio	Imeytyminen
Adrenaliini	Katekolirakenteinen hormoni, joka erittyy tietyistä hermosoluista tai lisämunuaisten ytimen soluista. Adrenaliini säätelee mm. sykettä ja verenpainetta.
Afasia	Aivojen toimintahäiriöstä johtuva puhekyvyttömyys esim. halvauskohtauksen jälkeen.
Agnosia	Kyvyttömyys tai vaikeus tunnistaa esim. esineitä tai henkilöitä.
Agonisti	Aine, joka sitoutumalla tiettyyn solukalvon osaan (reseptoriin) välittää impulsseja, jotka johtavat fysiologiseen toimintaan. Ks. dopamiiniagonisti.
Agrafia	Aivojen toimintahäiriöstä johtuva kyvyttömyys tai vaikeus kirjoittaa.
Akatisia	Motorinen levottomuus, joka johtaa yleisimmin raajoissa ja vartalolla esiintyvään pakonomaiseen liikkuttamiseen. Johtuu usein neuroleptien (psykoosilääkkeiden) käytöstä.
Akinesia	Liikuntakyvyttömyys. Termillä tarkoitetaan useimmiten vaikeutta ja/tai viivettä aloitettaessa liikettä. Ks. bradykinesia.
Aksoni	Hermosolun viejähaarake, jolla hermosolu on yhteydessä toiseen hermosoluun.
Alkuperäisvalmiste	Ensimmäinen kyseistä kemiallista lääkettä sisältävä valmiste, jonka valmistaja on kehittänyt ja yleensä suojannut patenteilla, jotta sitä ei voisi matkia (Ks. geneeriset eli rinnakkaisvalmisteet).
Alzheimerin tauti	Dementian yleisin muoto. Tauti, jossa esiintyy muistihäiriötä ja tylsistymistä. Johtuu aivojen hermosolukadosta.
Amantadiini	Parkinson-lääke, jolla on myös pakkoliikkeitä vähentävä vaikutus. Sitä käytetään myös vähentämään virusinfuensan oireita. Amantadiinivalmisteita ovat Amantadin-c ja Amantadin-ratiopharm.

Amimia	Ilmeettömyys
Aminohappo	Esim. ruoassa olevien valkuaisaineiden osa. Myös levodopa on aminohappo.
Amnesia	Muistinmenetyks, muistamattomuus
Analgeetti	Kipulääke
Analgesia	Vaikeus tuntea kipua, alentunut kivuntuntemus
Anhidrosis	Alentunut tai puuttuva hikoilutaipumus
Anksiolyytti	Ahdistuneisuuslääke
Anoreksia	Laihuushäiriö
Antagonisti	Agonistin vastakohta. Aine, joka sitoutuu hermosoluun, sen reseptoriin, mutta josta ei aiheudu impulsseja. Estää myös agonistin sitoutumisen reseptoriinsa ja täten sen vaikutuksen.
Antidepressiivinen lääke	Masennuslääke
Antihistamiini	Allergisten tautien hoitoon käytetty lääkeaine
Antikolinergi	Lääke, joka estää kolinergistä hermoimpulssin kulkua eli asetyylikoliinin vaikutusta. Parkinsonin taudissa voidaan käyttää antikolinergejä esim. vapinan hoitoon. Biperidiiini (Akineton ja Ipsatol) on antikolinerginen lääkeaine.
Apomorfiini	Liuosmuodossa oleva lyhytvaikutteinen dopamiiniagonisti. Käytetään esim. jäykistymiskohtausten (ks. freezing) ja off-tilojen hoitona apomorfiini-pistoksena (apomorfiinikynänä, kauppanimeltään Apogo PEN). Apomorfiinia voidaan myös annostella ihon alle pumpulla (infusiona). Sitä käytetään edenneen Parkinsonin taudin hoidossa, jolloin saavutetaan tasainen dopamiini-stimulaatio. Infuusiovalmiste saatavana Suomessa vain Lääkelaitokselta (Fimea) anottavalla erityisluvalla. Apomorfiini ei ole nimes-tään huolimatta morfiinia.

Asetylikoliini	Elimistön välittäjäaine, joka johtaa hermoimpulssin hermosolusta toiseen tai hermosolusta lihassoluun.
Astenia	Heikkous, voimattomuus, energisyyden puute
Atrofia	Surkastuminen, väheneminen
Atyyppiset Parkinsonin taudit	Parkinsonin taudin kaltaisia tiloja, jotka eivät kuitenkaan täytä Parkinsonin taudin kriteereitä tai joihin liittyy erilaisia muita oireita. Ks. MSA, CBD, DLB, PSP.
Ballismi	Laaja-alainen raajojen ja vartalon äkillinen heittävä pakkoliike, joka on lähes aina toispuolinen (hemiballismi). Esiintyy tavallisesti vanhemmilla henkilöillä halvauskohtauksen jälkeen ja on pääsääntöisesti itsestään paraneva.
Basaaliganglio	Aivojen tyvitumake eli syvällä aivoissa sijaitsevien tumakkeiden yhteisnimitys. Kyseiset tumakkeet vaikuttavat liikkeisiimme.
Benseratsidi	Dekarboksylaasientsyymin estäjä, joka estää levodopan ennen aikaista hajoamista aivojen ulkopuolella. Madopar-valmisteet sisältävät benseratsidia.
Bradyfrenia	Ajatuksen hitaus
Bradykinesia	Hidasliikkeisyys, eräs Parkinsonin taudin pääoireista. Ks. akinesia
Botuliinitoksiini	Botuliinitoksiini on paikallisesti injektoitava lääkeaine, joka vaikuttaa estämällä välittäjäaine asetyylikoliinin vapautumista hermopäätteistä, mikä johtaa lihaksen rentoutumiseen. Botuliinitoksiineja on useita tyyppisiä, mutta niiden vaikutukset ovat samankaltaisia. Botuliinitoksiineja käytetään spastisiteetissä ja dystoniassa esiintyvään liiallisen lihastonuksen hoitoon. Parkinsonin taudissa näitä käytetään syljen erityksen tai liihakiloilun hoidossa. Lääkeruiskeen vaikutus kestää kahdesta neljään kuukauteen, joten niitä on annettava toistuvasti.
CBD	Engl. Corticobasal Degeneration. Aivojen kuorikerroksesta tyvitumakkeisiin kulkevien hermoratojen rappeumatauti, johon liittyy epätyypillinen parkinsonismi.

Chorea (tai korea)	Tyvitumakkeiden toiminnan häiriintyessä aivoissa esiintyvä tila, jossa esiintyy nykiviä, nopeita, tahattomia pakkoliikkeitä. Tilaa kutsutaan myös tanssitaudiksi.
COMT -entsyymi	Katekoli-O-metyylitransferaasi -entsyymi (Engl.catechol-O-methyltransferase). Entsyymi, joka osallistuu katekoliaineiden aineenvaihduntaan. Tämä entsyymi nopeuttaa mm. levodopa-lääkkeen häviämistä verestä.
COMT-estäjä	Lääkeaine, joka estää COMT-entsyymien toimintaa ja pidentää ja parantaa täten levodopan vaikutusta. Käytetään aina levodopan kanssa. Ei vaikuta ilman levodopaa Parkinsonin taudin oireisiin. COMT-estäjiä ovat entakaponi (Comtess) ja tolkaponi (Tasmar).
Cortex	Aivokuori
DBS	Engl. Deep Brain Stimulation. Parkinsonin taudin kirurginen hoitomuoto. Leikkauksella viedään ohut elektrodi, useimmiten kaksi elektrodia molemmanpuoleisella leikkauksella aivojen tyvitumakkeisiin. Nämä paikallistetaan ns. stereotaktisella tekniikalla. Kun elektrodi on oikeassa paikassa, se kytketään patteriin, joka asennetaan ihon alle yleensä rintakehän alueelle. Tämä muistuttaa sydämentahdistinta. Elektrodiin johdetaan heikko sähkövirta, joka johtuu sitä pitkin kyseiseen aivotumakkeeseen. Tätä hoitomuotoa käytetään potilaille, joilla on edennyt Parkinsonin tauti, kun heillä esiintyy vaikeita tilanvaihteluita tai vaikeita pakkoliikkeitä. Tämä hoito on syrjäyttänyt aikaisemmat kirurgiset hoitomuodot, joissa tuhottiin jokin aivotumakkeen osa (katso talatomia).
Dekarboksyylaasi entsyymi	Entsyymi, joka mm. hajottaa levodopan dopamiiniksi.
Dekarboksyylaasi entsyymien estäjä	Lääkeaine, joka estää mm. levodopan tai dopamiinin hajoamisen aivojen ulkopuolella. Aivoissa entsyymiä kuitenkin tarvitaan hajottamaan levodopa dopamiiniksi. Kaikki levodopa-valmisteet sisältävät dekarboksyylaasin estäjää, ks. benseratsidi tai karbidopa. Nämä lisäävät levodopan imeytymistä ja parantavat sen tehoa.

Dementia	Henkisten toimintojen laaja-alainen heikkeneminen. Oireina mm. muistihäiriöt ja tylsistyminen. Taudille on monia syitä, mutta tavallisin on Alzheimerin tauti.
Dendriitti	Hermosolun tuojahaara
Depotvalmiste	Hitaasti lääkettä vapauttava valmistemuoto, jolla usein on tavallista valmistetta pidempi vaikutus. Joskus käytetään termiä kontrolloidusti lääkettä vapauttava lääke- muoto.
Depressio	Masennus
Diagnoosi	Taudinmäärittäminen
Diadokokineesi	Kyky tehdä toistuvia liikkeitä, esim. liikuttaa nopeasti käsiä edestakaisin, niin että kämmenpuoli on vuoroin alaspäin ja ylöspäin.
Dietisti	Ravitsemusterapeutti
Diplopia	Kaksoiskuvien näkeminen
Distaalinen	Kehon ääriosa
DLB	Engl. Dementia with Lewy Bodies. Lewyn kappale-dementia. Parkinsonin tautia muistuttava sairaus, johon liittyy dementia. Ks. Lewyn kappale.
Dopa	Slangisana, levodopan lyhenne
Dopamiini	Katekolirakenteinen välittäjäaine, joka vaikuttaa liikkeisiimme. Pitoisuus aivojen tyvitumakkeissa on laskenut huomattavasti Parkinsonin taudissa. Dopamiinia esiintyy elimistössä muuallakin kuin tyvitumakkeissa, esim. muualla keskushermoston alueella ja ruoansulatuselimissä ja munuaisissa.
Dopamiini-agonisti	Dopamiinin tavoin vaikuttavia lääkeaineita, jotka sitoutuvat dopamiinireseptoriin. Rakenteeltaan ne kuitenkin poikkeavat levodopasta ja dopamiinista. Dopamiiniagonisteja ovat: Apomorfiini (Apogo PEN), bromokriptiini (Parlodel), kabergoliini (Cabaser), ropiniroli

(Requip Depot, Ropinirol Orion, Ropinirol ratiopharm, Ropinirol Krka, Ropinol Sandoz), rotigotiini (Neupro), pramipeksoli (Sifrol, Pramipexole Orion, Oprynea, Pramipexole Accord, Pramipexole Bluefish, Pramipexol Stada).

Dysfagia	Nielemisvaikeus
Dyskinesia	Käytetään yleensä pakkoliikkeiden yhteisnimityksenä
Dystonia	Lihaskouristus, johon liittyy raajan tai sen osan virheasento. Luetaan usein Parkinsonin taudissa pakko- liikkeisiin. Voi esiintyä sekä on- että off-tilassa. Esim. aamuisin varpaiden kouristus, joka on usein kivulias. Dystoniat ovat myös oma tautiryhmänsä, johon liittyy erityyppisiä lihaskouristuksia ja virheasentoja. Monet niistä ovat perinnöllisiä. Ks. myös torticollis.
Eksogeeninen	Ulkosyntyinen, ulkoisten tekijöiden aiheuttama
Ekstensio	Suoristaminen, ojentaminen
Ekstrapyramidaalinen	Aivokuorelta lähtevästä liikehermostojärjestelmästä käytetään nimeä pyramidirata. Ekstrapyramidi-järjestelmään kuuluvat kaikki muut liikkeisiin osallistuvat hermoston osat, mm. tyvitumakkeet ja pikkuaiivot.
EMG	Elektromyografia. Tutkimusmenetelmä, jolla selvitetään lihasten sähköistä toimintaa.
Encephalitis lethargica	Unitauti, jota esiintyi 1900-luvun alussa. Tätä seurasi Parkinsonin taudin kaltainen tila. Ilmeisesti virusperäinen tauti. Monet potilaista saivat parkinsonoireita vasta vuosien viiveen jälkeen. Näistä oireista käytetään myös nimitystä post-enkefaliittinen Parkinsonin tauti.
End-of-dose	Sanonta, joka kuvastaa pääosin levodopan vaikutuksen loppumista ennen seuraavan lääkeannoksen vaikutuksen alkamista. Ks. wearing-off.
Endogeeninen	Sisäsyntyinen, sisäisten tekijöiden aiheuttama, esim. endogeeninen masennus.

Enkefaliitti	Aivotulehdus, aivokuume
Entakaponi	COMT-entsyymin estäjä, Käytetään aina levodopa kanssa. Entakaponi on kaupan Comtess nimellä. Entakaponi on Stalevo levodopavalmisteen osa.
Entsyymi	Valkuaisainerakenteinen molekyyli, joka nopeuttaa kemiallisia reaktioita.
Essentielli	Itsenäinen, ilman syytä syntynyt. Esim. essentielli verenpainetauti on verenpainetauti, jonka syytä ei tiedetä.
Essentielli vapina	Vapina, jonka syytä ei tiedetä. Esiintyy vanhemmalla väestöllä. Essentielli vapina (tremor) on liikkeessä ja asennon ylläpidossa ilmaantuva vapina. Alkaa usein molemminpuolisena käsien vapinana (ns. kahvikuppineuroosi). Voi esiintyä myös pään, äänihulten ja alavartalon alueella. Tämä vapinamuoto on erotettava Parkinson taudista.
Euforinen	Sairaalloinen hyvinvoinnin tunne
Faskikulaatio	Pienien lihasryhmien kouristus, esim. elohiiri
Fleksio	Taivutus, koukistus
Fluktuaatio	Tilanvaihtelu
Fluktuoida	Vaihdella
Foniatri	Lääkäri, joka on erikoistunut ääni- ja puheongelmien hoitoon.
Freezing	Jähmettyminen. Engl. freezing. Parkinsonin taudin lääkityksen vaikutuksen äkillinen loppuminen.
Ganglio	Tumake, hermosolukertymä
Geeni	Kromosomin osa, joka sisältää periytymään liittyvää (geneettistä) koodiainestoa.
Geenihoito	Kokeellisen tutkimuksen vaiheessa Parkinsonin taudissa ja muissa neurogeneratiivisissa taudeissa oleva hoitomenetelmä. Tässä menetelmässä viedään virusvektorin

avulla jotain valkuaisainetta, esim. hermokasvutekijää, koodaava geeni aivoihin. Tämän seurauksena kyseistä valkuaisainetta ilmaantuu aivoihin. Parkinsonin taudin geenihoito vaatii runsaasti lisätutkimuksia ja käytännön hoito on vielä kaukana tulevaisuudessa.

Geneerinen	Geneeriset lääkkeet perustuvat patenteista vapautettuihin alkuperäislääkkeisiin. Geneerinen lääkevalmiste eli rinnakkaisvalmiste sisältää saman määrän vaikuttavaa ainetta samassa lääkemuodossa kuin alkuperäisvalmiste. Geneeristen valmisteiden ominaisuudet ja laatu ovat samanlaiset kuin alkuperäisvalmisteessa.
Granula	Jyvänen, varastojuvönen
Hallusinaatio	Harhakuvitelma, harha. Parkinsonin taudissa voi esiintyä etenkin näköharjoja.
Hemipareesi	Toispuolinen halvaus
Hermokasvutekijät	Hermokasvutekijät ovat ryhmä pienikokoisia valkuaisaineita (peptidejä), joita esiintyy etenkin aivoissa. Ne vaikuttavat hermosolujen kehitykseen ja kasvuun. Tällä hetkellä tunnetaan tarkemmin neljä hermokasvutekijää, joilla on lupaavia vaikutuksia nimenomaan aivojen dopamiinijärjestelmään. Niille on annettu englanninkieliset nimet, ja ne tunnetaan näistä nimistä johdetuista lyhenteistä (GDNF, NRTN, MANF, CDNF). Koska näillä kasvutekijöillä on dopamiinisoluja suojaava vaikutus, on mahdollista, että niillä voisi olla merkitystä Parkinsonin taudin hoidossa ja myös taudin etenemisen hidastamisessa. Parkinsonin taudin hoito hermokasvutekijöillä edellyttää vielä runsaasti lisätutkimuksia ja käytännön hoito on vielä kaukana tulevaisuudessa. Ongelman muodostaa myös tosiasia, että hermokasvutekijät pitää annostella suoraan aivoihin hitaana infuusiona.
Huntingtonin tauti	Perinnöllinen dementiaan johtava sairaus, mihin liittyy eriasteisia liikehäiriöitä (korea) ja usein psyykkisiä oireita.
Hyper-	Lisääntynyt, liika
Hyperkinesia	Epänormaali vilkasliikkeisyys

Hypo-	Alentunut, vajaa
Hypokinesia	Epänormaalin hitaat liikkeet
Impulssi-kontrollihäiriöt	Yleisimpiä impulssikontrollihäiriöitä eli käytösrippuvuuksia ovat peliriippuvuus (uhkapelit), hyperseksuaalisuus, pakonomainen ostelu, ahmimishäiriöt ja puuhminen (puuhailu, engl. punding). Puuhimisella tarkoitetaan jonkin saman toiminnon epätarkoituksen mukaista jatkuvaa toistoa. Nämä ilmiöt ovat huomattavasti yleisempiä Parkinson potilailla kuin verrokkiväestöllä. Impulssikontrollihäiriöt liittyvät paljolti Parkinson lääkityksien sivuvaikutuksiin, etenkin dopamiiniagonistien käyttöön. Nämä johtavat usein taloudellisiin vaikeuksiin tai ihmissuhdeongelmiin.
James Parkinson	Lääkäri, joka ensimmäisenä vuonna 1817 kuvasi parkinsonismin. Parkinsonin tauti on saanut nimensä hänen mukaansa.
Juveniili	Nuoruudenaikainen
Juveniili Parkinsonin tauti	Harvinainen Parkinsonin taudin muoto, joka on diagnosoitu ennen 20 vuoden ikää. Periytyvyyden osuus selvästi tavanomaista suurempi.
Kantasoluista	Kantasolu on erilaistumaton solu, jolla on kyky jakautua ja muodostaa erilaisia kudostyyppisiä. Alkion kantasolut voivat erilaistua miksi tahansa kudostyypiksi. Kantasoluja syntyy koko elämän aikana. Aikuisten kantasolu taas on solu, joka voi muodostaa vain omanlaatuista, yleensä yhdentyyppisiä soluja. Esimerkiksi luuytimen kantasolut ovat tällaisia ja niitä käytetäänkin jo eri veritautien hoitoon.
Kantasolu ja Parkinsonin-tauti	Parkinsonin ja Huntingtonin tautiin toivotaan kantasoluhoidosta parannuskeinoa. Yleensä kantasoluja, mukaan lukien hermoston kantasoluja, voidaan ”viljellä” laboratorio-olosuhteissa ja saada ne lisääntymään ns. solupankeiksi. Mutta tietoa näiden hermoperäisten kantasolujen ominaisuuksista neurologisten tautien hoitoon on tänä päivänä vielä riittämättömästi. Ei riitä, että esimerkiksi dopaminergisia soluja siirretään striatumiin, vaan niiden pitää verkostua muiden hermosolujen kanssa, jotta

ne erittäisivät dopamiinia. Täten Parkinsonin ja muiden neurodegeneratiivisten tautien hoito kantasoluilla vaatii vielä runsaasti lisätutkimusta ja käytännön hoito on vielä kaukana tulevaisuudessa.

- Karbidopa** Dekarboksyylaasi entsyymien estäjä, joka estää levodopan ennen aikaista hajoamista aivojen ulkopuolella. Sinemet, Kardopal, Stalevo ja Duodopa sisältävät karbidopaa.
- Kaudaalinen** Alaosassa, kehon alaosassa oleva, jalkojen suuntaan
- Kinesia** Liike, ks. hypokinesia, hyperkinesia
- Klooninen** Nykivä, ylivilkas. Useimmiten neurologiassa tarkoitetaan epileptisissä kohtauksissa tapahtuvaa kouristelua ja toisaalta esim. jänneheijasteiden poikkeavaa ylivilkautta, toistumista useita kertoja (normaalisti vain kerran).
- Konfuusio** Sekavuustila
- Kontraktuura** Koukistuma ja/tai jäykistymä esim. lihaksessa tai raajassa
- Kontralateraali** Vastakkainen, esim. kehon vastakkaisella puolella oleva
- Koordinaatio** Yhteistoiminta
- Kraniaalinen** Ylöspäin, pään suuntainen, päänpuoleinen
- L-dopa** Levodopa, dopamiinin esiaste. Parkinsonin taudin tehokkain lääke. Levodopavalmisteita ovat: Sinemet, Kardopal, Madopar, Stalevo, Duodopa. Sinemet ja Kardopal sisältävät levodopaa ja karbidopaa. Niitä on saatavana sekä tavallisena tablettina että depot-muotona (kts. depot). Madopar-valmistetta, joka sisältää levodopaa ja benseratsidia, on saatavana tavallisen tabletin ja depottabletin lisäksi nopeasti liukenevana ja siten nopeasti vaikuttavana tablettina. Duodopa on lääkevalmiste, joka sisältää levodopaa ja karbidopaa liukoisessa muodossa. Tämä valmiste annostellaan infuusiopumpun (tippana) kautta suoraan pohjukkaissuoleen (lat. duodenum) vatsan ihon läpi asetetun kanyylin kautta. Sitä käytetään edenneen Parkinsonin taudin hoitoon.

Stalevo on lääkevalmiste, joka sisältää levodopaa, karbidopaa ja COMT -entsyymin estäjää entakaponia. Sitä käytetään tilanvaihteluiden hoidossa.

Leesio

Vaurio. Esim. leikkauksella voidaan tehdä leesio eli tuhota esim. jokin aivojen osa Parkinsonin taudin hoidossa.

Levottomat jalat

Oireisto, jota luonnehtii levossa, esim. nukkumaan käydessä, jalkoihin ilmaantuvat epämiellyttävät tuntemukset, jotka helpottuvat mm. jalkoja liikuttamalla. Yksi unihäiriöiden syistä. Hoitona pieni annos dopamiiniagonistia ja/tai levodopaa. Ks. RLS.

Lewyn kappaleet

Ne ovat saaneet nimensä amerikkalaisen Lewy-nimisen patologin mukaan, joka kuvasi näitä kertymiä Parkinson-potilaan aivoissa. Lewy-kertymiä voi esiintyä vähäisessä määrin myös Parkinsonin taudissa ilman dementiaa.

Lewyn kappale -dementia

Lewyn kappale -dementiaan yhdistyy Alzheimerin taudin lailla muistihäiriöitä ja Parkinsonin taudin tapaiset liikehäiriöt. Noin 10% dementia-potilaista sairastaa Lewyn kappale -dementiaa. Näillä potilailla dementiaan liittyy lihasjäykkyyttä, ilmeköyhyyttä, kaatumistaipumusta sekä lyhytaskelinen ja hidas kävely. Parkinsonin taudin lääkkeitä voi olla hyötyä liikuntakykyyn, mutta ne voivat pahentaa potilaan taipumusta aistiharhoihin. Sairaudesta on saanut nimensä aivojen hermosoluissa esiintyvistä Lewyn kappaleista (Ks. Lewyn kappaleet). Näitä esiintyy myös jossain määrin Parkinsonin taudissa, jossa ei esiinny dementiaa.

MAO-entsyymi

Monoamiinioksidaasi -entsyymi, joka osallistuu katekoliamiinien aineenvaihduntaan. Entsyymi esiintyy kahdessa muodossa, MAO-A ja MAO-B -muodossa.

MAO-A-estäjä

Lääkeaine, joka estää MAO-A -entsyymin toimintaa. Käytetään depressiolääkkeenä, esim. moklobemidi (Aurorix).

MAO-B-estäjät

Lääkeaineita, jotka estävät aivoissa MAO-B -entsyymin toimintaa. Koska MAO-B -entsyymi osallistuu aivoissa dopamiinin hävittämiseen, nämä lääkkeet pidentävät ja lisäävät dopamiinin vaikutusta. Lääkettä on kaupan kaksi erilaista kemiallista yhdistettä; selegiliini (Eldepryl, Selegilin Mylan) ja rasagiliini (Azilect).

Membraani	Kalvo, esim. solun ulkokalvo
Mikrografia	Käsialan pienuus, esim. Parkinsonin taudin yhteydessä
Mimiikka	Kasvojen ilmeikkyys. Usein alentunut Parkinsonin taudissa (hypomimia).
Motoriikka	Liikkeet
MSA	Engl. Multiple System Atrophy. Monen eri keskushermoston osan rappeumasairaus, johon voi liittyä parkinsonismi.
Neuralgia	Hermosärky, hermovauriosta johtuva kipu
Neuroleptit	Harha-aistimusten hoitoon käytettyjä psykoosilääkkeitä. Ovat dopamiiniantagonisteja, jotka pitkäaikaiskäytössä voivat aiheuttaa parkinsonismia ja estävät Parkinsonin taudin lääkkeiden vaikutusta.
Neurologi	Neurologian erikoislääkäri
Nystagmus	Silmävärve eli silmän nopea, tahaton, nykivä liike joko spontaanisti tai esim. sivulle katsoessa. Nystagmus voi johtua lääkkeitä tai korvan tasapainoelimen tai pikkuaikeiden sairauksista.
On-off flukтуаatio	Hyvän tilanteen (on) ja huonon tilanteen (off) vaihtelu Parkinsonin taudissa, etenkin levodopa-hoidon aikana.
Oraalinen annostelu	Suun kautta otettava lääke
Ortostaattinen hypotensio	Verenpaineen lasku noustessa makuulta pystyasentoon. Eräs Parkinsonin taudin pääoireista. Esiintyy vaikeana MSA taudissa.
Paralysis agitans	Täristyshalvaus. Parkinsonin taudin vanha nimi.
Paranoia	Vainoharhaisuus, harhaluuloisuus
Parestesia	Tuntoharha

Paroniria	Pelottavien unien näkeminen
Parkinsonismi	Parkinsonismilla tarkoitetaan Parkinsonin taudin löydöksiä (esim. vapina, lihasjäykkyys ja liikkeiden hitaus). Näitä löydöksiä esiintyy tyypillisessä Parkinsonin taudissa ja sen sukulaissairauksissa, esim. MSA, PSP.
Parkinson postia	Suomen Parkinson-liiton jäsenlehti
Patologinen	Sairaalloinen, poikkeava
Peptidi	Aminohapoista koostunut molekyyli, valkuaisaineen osa
PET	Engl. Positron Emission Tomography. Kuvantamismenetelmä, jossa käytetään radioaktiivisia isotooppeja. Radioaktiivista fluorodopaa käyttäen voidaan selvittää potilaan tyvitumakkeiden tila. Tutkimusta voidaan käyttää hyväksi Parkinsonin taudin diagnostiikassa. Ei ole hankaluutensa ja kalleutensa takia rutiinimenetelmä.
Posturaalinen	Tasapainosta johtuva, asennosta riippuvainen
Pramipeksoli	Dopamiiniagonisti, jota on saatavana sekä tavallisena tablettina että depot muodossa (kts depot). Tavallinen tabletti (Sifrol, Pramipexole Orion, Opryme, Pramipexole Accord, Pramipexole Bluefish, Pramipexol Stada) annostellaan yleensä kolmesti päivässä ja depot-tabletti (Sifrol) kerran päivässä
Proksimaalinen	Kehon keskiviivan lähellä
Proteiini	Valkuaisaine, joka koostuu aminohapoista ja peptideistä.
PSP	Engl. Progressive Supranuclear Palsy. Parkinsonin tautia muistuttava sairaus, johon liittyy silmien liikkeiden väheneminen.
Psykoosi	Vakava mielenterveyden häiriö, jossa todellisuuden tajua on häiriintynyt. Ks. neurolepti.
Psyko-somaattinen	Oiretila, jonka arvioidaan johtuvan psyykkisistä tekijöistä, mielen ja kehon vuorovaikutuksesta, mutta jossa oi-

reet ovat somaattisia. Esimerkkinä psykosomaattisesta sairaudesta on henkiseen jännitystilaan liittyvät vatsavaivat tai sydänvaivat.

Puuhailu	Engl. Punding. Ks. Impulssikontrollihäiriöt.
Reseptori	Solukalvon osa, johon toisesta solusta vapautuva välittäjäaine tai lääkeaine vaikuttaa sitoutumalla siihen (reseptoriin).
Rigiditeetti	Lihäsjäykkyys, eräs Parkinsonin taudin pääoireista
Rinnakkaisvalmiste	Ks. geneerinen valmiste.
RLS	Engl. Restless Legs Syndrome. Ks. levottomat jalat
Ropiniroli	Dopamiiniagonisti, jota käytetään hitaasti liukenevana ja pidempään vaikuttavana muotona. Lääke annostellaan kerran päivässä. Ropiniroli valmisteita ovat: Requip Depot, Ropinirol Orion, Ropinirol ratiopharm, Ropinirol Krka, Ropinol Sandoz
Rotigotiini	Dopamiiniagonisti, joka annostellaan muista dopamiiniagonisteista poiketen laastarimuodossa. Se on kaupan Neupro nimellä.
Seborrea	Lisääntynyt talinmuodostus, erityisesti päänahassa
Serotoniini	Eräs elimistön välittäjäaine. Pitoisuudet nousseet eräissä psyykkisissä taudeissa, esim. väkivaltaisuuksissa.
Serotoniinin takaisinoton estäjät	Masennuslääkkeitä
Spastisiteetti	Aivohalvaukseen liittyvä lihäsjäykkyys, lihaskouristus
SPECT	Engl. Single Positron Emission Computed Tomography. Parkinsonin taudin kuvantamismenetelmä. On PET-kuvantamismenetelmää yksinkertaisempi ja halvempi menetelmä. Menetelmää käytetään osoittamaan Parkinsonin tauti tai sulkemaan sen mahdollisuus pois.

Stereotaktinen	Kolmiulotteinen paikantamismenetelmä instrumenttien viemiseksi tarkalleen oikeaan kohtaan (esim. aivoissa).
Striatum	Tyvitumakkeiden osa
Substantia nigra	Mustatumake. Tällä tarkoitetaan solukertymää, joista tyvitumakkeisiin johtavat dopamiini-hemoradat saavat alkunsa. Näissä tumakkeissa on rautaa ja melaniinia, jonka takia ne näkyvät mikroskoopissa mustana (Lat. niger).
Suomen Parkinson-liitto	Suomen Parkinson-liitto toimii Parkinson- dystonia ja Huntingtonyhdistysten sekä muiden harvinaisten liikehäiriösairauksien potilaiden keskusjärjestönä ja huolehtii heidän edunvalvonnastaan. Tarkoituksena on edistää liikehäiriösairauksia sairastavien hoitoa, kuntoutusta, tieteellistä tutkimusta ja lääketieteellistä toimintaa. Lisäksi tarkoituksena on edistää näiden potilasryhmien liikuntaa. Suomen Parkinson-liitto voi vastaanottaa lahjoituksia.
Suomen Parkinson-säätiö	Suomen Parkinson-säätiö tukee ja edistää Parkinsonin taudin ja muiden liikehäiriösairauksien tieteellistä tutkimusta. Säätiö toteuttaa tarkoitustaan jakamalla apurahoja Parkinsonin taudin ja sen sukulaissairauksien tieteelliseen tutkimukseen. Säätiö tukee etenkin nuorten tutkijoiden väitöskirjatutkimusta. Säätiö voi vastaanottaa lahjoituksia.
Synapsi	Kahden hermosolun liitoskohta, jossa hermoimpulssi siirtyy eteenpäin välittäjäaineiden (esim. asetyylikoliini, dopamiini) toimesta.
Synapsirako	Kahden hermosolun liitoskohdan välissä oleva minimaalisen pieni rako, jossa välittäjäaineet siirtyvät hermosolusta toiseen.
Synkopee	Pyörtyminen
Syväaivo-stimulaatio	ks. Engl. DBS, Deep Brain Stimulation. Syväaivostimulaatio nimike on syrjäyttänyt aikaisemmin käytetyn sähköärsytyshoito nimikkeen.

Talamotomia	Leikkaustekniikka, jolla vaurioitetaan erästä tyvitumaketta (lat. thalamus). Aikaisempi vaikean Parkinsonin taudin hoitomuoto. Syväaivostimulaatio DBS on syrjäyttänyt tämän kirurgisen hoidon.
Tinnitus	Korvien soiminen tai humina
Torticollis	Eräs dystonia-sairauksista, johon liittyy kaulalihasten kouristeluja, mikä vääntää päätä vinoasentoon. Äkillinen torticollis voi olla reaktio eräisiin huimauksen hoidossa käytettäviin lääkkeisiin.
Tolkaponi	COMT-entsyymin estäjä. Käytetään aina yhdessä levodopan kanssa. Tolkaponi on kaupan nimellä Tasmar.
Tremor	Vapina. Eräs Parkinsonin taudin pääoireista. Esiintyy erityisesti silloin, kun potilas ei tee liikkeitä (lepovapina) ja helpottuu hänen suorittaessaan liikkeitä.
Tyrosiini	Aminohappo, josta elimistössä syntyy levodopaa. Levodopasta puolestaan tehdään dopamiinia.
UPDRS	Parkinsonin taudin monimuotoinen arviointiasteikko. (Engl. Unified Parkinson's Disease Rating Scale).
Vertigo	Huimaus
Wearing-off	Sanonta, joka kuvastaa levodopan vaikutuksen loppumista ennen seuraavan lääkeannoksen vaikutuksen alkamista. Ks. end-of-dose -fluktuaatio.

Hyvinvointia rakentamassa

Orion Oyj Orion Pharma
PL 65, 02101 Espoo
Puh. 010 4261